

АНАЛИЗА ЕФЕКТА ЗАКОНА

Планираним изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању (у наставку: Закон) наставља се процес нормативног уређивања области пензијског и инвалидског осигурања, који је започет 2001. године. Основни циљ свих промена је прилагођавање обавезног пензијског и инвалидског осигурања, као основног дела пензијског система, демографским променама (пре свега, процесу старења становништва), економским околностима, али и са стратешким опредељењем државе за успостављање модерне и ефикасне администрације.

1. На кога ће и како ће највероватније утицати решења у Закону

Изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању утврђује се начин обрачуна висине превремене старосне пензије корисницима који су пре почетка примене Закона о изменама и допунама закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС” број 75/14), у складу са одлуком Владе о утврђивању програма за решавање вишка запослених у процесу рационализације, реструктурирања и припреме за приватизацију („Службени гласник РС“ бр. 64/05, 89/06, 85/08, 90/08 – исправка, 15/09, 21/10, 46/10, 9/11, 6/12, 63/13, 21/14 и 129/14), утврђени као вишак запослених, а којима је у моменту престанка радног односа и остваривања права на посебну новчану накнаду по том програму до испуњавања првог услова за остваривање права на пензију у складу са тада важећим прописима о пензијском и инвалидском осигурању недостајало до пет година и која су до остваривања права на пензију остварила право на посебну новчану накнаду (опција 5), односно којима је до две године и која су до остваривања права на пензију остварила право на новчану накнаду у складу са прописима о запошљавању (опција 3).

Поред тога, Законом је предвиђено прецизирање одредбе члана 77. Закона о пензијском и инвалидском осигурању, чиме се омогућава равноправан положај корисника пензије којима је износ пензије нижи од најнижег износа пензије, а који су остварили инострану пензију. Равноправност ове категорије лица се постиже у односу на обрачун разлике до висине најнижег износа пензије.

Предвиђеном допуном члана 109. Закона о пензијском и инвалидском осигурању обавезује се да поверилац, коме су, након смрти корисника, уплаћена средства по основу реализације обуставе од пензије, односно новчане накнаде, наведене износе врати Фонду на његов захтев, односно не може из тих износа намирити своја потраживања која има према кориснику права. Такође се утврђује да наведени поверилац одговара за насталу штету, ако не поступи на прописани начин. Ова одредба је важна, када се има у виду да Фонд сваког месеца има око милион активних обустава на основу којих се повериоцима врши уплата износа пензије, односно новчане накнаде по основу реализације решења о извршењу, или решења о административној забрани.

Изменом члана 129. Закона о пензијском и инвалидском осигурању унапредиће се одлучивање о праву на пензију осигураника из члана 42. Закона (МУП, Војска, БИА), којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем.

Поред тога, Законом су предвиђене техничке корекције, прецизирања и техничка побољшања појединих одредаба, како би се превазишли проблеми и недоумице које су се појавиле у пракси.

2. Какве трошкове ће примена Закона створити грађанима и привреди

За исплату разлике због измене начина обрачуна висине превремене старосне пензије за лица кориснике из Опције 5 и Опције 3 у 2021. години, процена потребних средстава износи укупно 301,4 милиона динара:

- За лица из опције 3 - 118,5 милиона динара (107,4 милиона динара на име разлике пензије и 11,1 милион динара за припадајуће доприносе за здравствено осигурање);

- За лица из Опције 5 - 182,9 милиона динара (165,8 милиона динара на име разлике пензије и 17,1 милион динара за припадајуће доприносе за здравствено осигурање).

С обзиром на то да се наведена разлика већ исплаћује у складу за Закључком Владе од 19.11.2020. године, финансијска средства су обезбеђена Финансијским планом Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2021. годину, тако да нису потребна додатна средства.

3. Да ли су позитивне последице доношења Закона такве да оправдавају трошкове које ће он стварати

Предложеним изменама обезбеђује се ефикаснији и бржи рад Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање на спровођењу пензијског и инвалидског осигурања, а у корист осигураника и корисника права.

4. Да ли се Законом подржава стварање нових привредних субјеката на тржишту и тржишна конкуренција

Позитивни ефекти измена и допуна Закона доприносе унапређењу економског окружења чиме се олакшава отварање нових и ефикасније пословање постојећих привредних субјеката.

5. Да ли су све заинтересоване стране имале прилику да се изјасне о Закону

Овај закон биће у поступку јавне расправе и биће достављен на мишљење надлежним министарствима и другим надлежним органима.

6. Које ће се мере током примене Закона предузети да би се остварило оно што се доношењем закона намерава

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања надлежно је за спровођење Закона, за његову уједначену примену на територији Републике, као и за давање мишљења о његовој примени.

Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање, као надлежан за спровођење пензијског и инвалидског осигурања, ће прилагодити своје активности измењеним законским одредбама.

АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

1) У погледу предвиђених измена прописа у односу на осигуранике пољопривреднике који обављају уговорене послове, реч је о прецизирању норме

у циљу отклањања недоумица у спровођењу закона. Наиме, чланом 10. став 1. Закона утврђено је да су обавезно осигурана лица:

- 1) запослени;
- 2) лица која самостално обављају делатност;
- 3) пољопривредници.

Одредбом става 2. истог члана утврђено је да ако лице истовремено испуњава услове за осигурање по више основа из става 1. овог члана, основ осигурања одређује се на тај начин што постојање основа осигурања по претходној тачки искључује основ осигурања из наредне тачке.

За осигуранике пољопривреднике, у пракси то значи да ако се лице које је осигураник пољопривредник запосли или почне да обавља самосталну делатност, основ осигурања постаје запослење или обављање самосталне делатности, при чему се допринос плаћа по свим основима по којима се остварује приход. Када је у питању обављање уговорених послова (који спадају у самосталне делатности), то су најчешће послови који се обављају у кратком временском периоду, због чега се може десити да би осигураник пољопривредник који обавља ове послове више пута у току године мењао основ осигурања, што смањује ефикасност спровођења осигурања и повећава ризик настанка грешке. Притом, имајући у виду да се допринос плаћа на сваки приход остварен радом, дакле и по основу обављања пољопривредне делатности и по основу уговорених послова, наведене промене основа осигурања нису од утицаја на обим и висину права из пензијског и инвалидског осигурања која ће осигураник остварити. Из наведених разлога, предложена је измена норме.

2) Предложеном изменом начина обрачуна превремене старосне пензије за лица кориснике из Опције 5 и Опције 3 се законски уређује наведено питање, а у пракси неће доћи до измене по кориснике у погледу висине њихових примања, с обзиром на то да је наведено питање уређено Закључком Владе од 19.11.2020. године.

За исплату разлике због измене начина обрачуна висине превремене старосне пензије за лица кориснике из Опције 5 и Опције 3 у 2021. години, процена потребних средстава износи укупно 301,4 милиона динара:

- За лица из опције 3 - 118,5 милиона динара (107,4 милиона динара на име разлике пензије и 11,1 милион динара за припадајуће доприносе за здравствено осигурање);

- За лица из Опције 5 - 182,9 милиона динара (165,8 милиона динара на име разлике пензије и 17,1 милион динара за припадајуће доприносе за здравствено осигурање).

С обзиром на то да се наведена разлика већ исплаћује у складу за Закључком Владе од 19.11.2020. године, финансијска средства су обезбеђена Финансијским планом Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2021. годину, тако да нису потребна додатна средства.

3) Када је у питању предложена измена којом се прописује да се у стаж осигурања рачуна и време за које је осигураник из члана 12. став 1. тачка 3а)

Законa остварио уговорену накнаду за коју је плаћен допринос, у питању је прецизирање нормe, с обзиром на то да се и до сада наведено време рачунало у стаж осигурања, пошто је прописано да се стаж осигурања рачуна сваки период за који је плаћен допринос.

ЦИЉЕВИ КОЈИ СЕ ЖЕЛЕ ПОСТИЋИ ДОНОШЕЊЕМ ИЗМЕНА И ДОПУНА ЗАКОНА

Како је већ наведено, циљ доношења измена и допуна Закона је да се законски уреди наведено питање, тако да неће доћи до промене у односу на стање које је сада у пракси, у погледу тренутног и очекиваног новог броја корисника, износа њихових примања и висине потребних средстава.